

G - D

Fonolojik Farkındalık

Tek sözcükten cümleye, basitten zora ilerleyen çalışma seti

G

DİNLE • BUL

D

AYIRT ET • SÖYLE

MATERYALİN İÇERİĞİ

108

TEK SÖZCÜK

ayırt etme

300

CÜMLE

2 • 3 • 4 sözcük

6

TEKRAR

takip kutusu

İçindekiler

G D

Tek sözcük farkındalığından cümle düzeyinde genellemeye uzanan çalışma akışı

01

Kapak

Ürün ve içerik özeti

1

02

İçindekiler

Bölüm ve sayfa yönlendirmesi

2

03

Materyal Hakkında

Amaç, kapsam, hedef beceriler ve kullanım notları

3

04

Değerli Okuyucu

Fonolojik bozukluk, dil bozukluğu ve dilin bileşenleri

4-6

05

Uygulama Rehberi

Dinle, bul, ayırt et, söyle ve işaretle

7

06

Tek Sözcükte Ses Konumu

G ve D sesini sözcük başında veya ortasında bulma

8-9

07

G mi, D mi?

60 karışık tek sözcükle işitsel ayırt etme

10-12

08

Cümle Çalışmaları

Her sayfada 20; toplam 300 çocuk dostu cümle

13-27

Materyal Hakkında

G D

G ve D seslerini fark etme, ayırt etme ve farklı uzunluktaki cümlelere taşıma

Amaç

Bu çalışma seti, G ve D seslerine yönelik işitsel dikkati desteklemek; hedef sesi tek sözcükte fark etmek, iki sesi birbirinden ayırt etmek ve kazanılan farkındalığı 2, 3 ve 4 sözcüklü cümlelere taşımak amacıyla hazırlanmıştır. Basamaklar kolaydan zora ilerler ve her bölüm bağımsız olarak da kullanılabilir.

Hedeflenen beceriler

İşitsel dikkat

Söylenen hedef sesi dinleme

Ses farkındalığı

G ve D sesini sözcükte bulma

Ses konumu

Başta ve ortada ayırt etme

İşitsel ayırt etme

G mi, D mi kararını verme

Cümle üretimi

Artan sözcük uzunluğunu sürdürme

Genelleme

Hedefleri günlük konuşmaya taşıma

Materyal yapısı

48

ses konumu sözcüğü

60

karişik ayırt etme sözcüğü

300

basamaklı cümle

6

cümle başına tekrar kutusu

Bilgilendirme

Materyal; Odyologlar, dil ve konuşma terapistleri, özel eğitim uzmanları, öğretmenler ve uzman yönlendirmesiyle ev çalışması yapan aileler tarafından kullanılabilir. Çocuğun performansı yalnızca doğru-yanlış biçiminde değil; dikkat, çaba, anlaşılabilirlik ve bağımsızlık düzeyiyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu set değerlendirme, tanı veya bireyselleştirilmiş terapi programının yerine geçmez.

Çocuğun ses dünyasına yakından bakmak

Çocukların konuşma seslerini edinmesi aşamalı bir süreçtir. Bazı çocuklar bir sesi tek başına söyleyebilse bile bu sesi sözcüklerde düzenli biçimde değiştirebilir, düşürebilir ya da başka bir sesle karşılayabilir. Bu örüntüler konuşmanın anlaşılabilirliğini etkilediğinde ayrıntılı değerlendirme önem kazanır.

Fonolojik bozukluk nedir?

Fonolojik bozukluk, konuşma seslerinin dil içindeki düzenini ve karşıtlıklarını kullanmada görülen sistematik güçlükleri anlatır. Artikülasyon güçlüğü daha çok tek bir sesin motor üretimiyle ilişkiliyken, fonolojik güçlük birden fazla sesi etkileyen örüntüler biçiminde görülebilir. Her ses farklılığı tek başına bozukluk değildir; gelişim, kullanılan dil veya ağız, işitme durumu ve hataların sürekliliği birlikte ele alınır.

Günlük yaşamda neler gözlenebilir?

- Birden fazla sesi düzenli olarak aynı sesle söyleme
- Sözcük başındaki veya sonundaki sesleri düşürme
- Uzun sözcükleri ya da heceleri belirgin biçimde kısaltma
- Konuşmanın aile dışındaki kişiler tarafından zor anlaşılması
- Söylemekten kaçınma, sık tekrar etme veya hayal kırıklığı yaşama

Ne zaman uzman görüşü alınabilir?

Örüntüler uzun süre devam ediyor; iletişimi, sınıf katılımını veya okuma-yazmaya hazırlık becerilerini etkiliyorsa odyolojik değerlendirme ile dil ve konuşma değerlendirmesi birlikte düşünülebilir. Değerlendirme; işitme, konuşma örnekleri, anlaşılabilirlik ve çocuğun kullandığı tüm dilleri kapsayan bütüncül bir bakış gerektirir.

Değerli Okuyucu

Konuşma sesi, dil ve günlük iletişim • 2/3

G D

Konuşma ve dil aynı şey değildir

Konuşma, seslerin anlaşılır biçimde üretilmesiyle; dil ise düşünce ve duyguları anlamak ve anlatmak için kullanılan kurallı sistemle ilgilidir. Bir çocuk bazı sesleri farklı söyleyip dili yaşına uygun kullanabilir. Başka bir çocuk sesleri anlaşılır söylerken sözcük öğrenme, yönerge anlama, cümle kurma ya da öykü anlatmada zorlanabilir. İki alan birlikte de etkilenebilir.

Konuşma sesi alanı

Seslerin doğru ve anlaşılır üretilmesini, seslerin sözcük içinde nasıl düzenlendiğini ve konuşmanın akışını kapsar. Artikülasyon ve fonolojik örüntüler bu alan içinde ele alınır.

Dil alanı

Söyleneni anlama, sözcükleri seçme, ekleri ve cümle yapılarını kullanma, anlam kurma ve dili sosyal bağlama uygun biçimde kullanma becerilerinin bütünüdür.

Alıcı dil ve ifade edici dil

Alıcı dil; sözcükleri, soruları, yönergeleri ve öyküleri anlamayı içerir. İfade edici dil; sözcük seçme, cümle kurma, ekleri kullanma, açıklama yapma ve olayları sıralı anlatma becerilerini kapsar. Bu iki alan birbiriyle etkileşim içindedir ve çocuğun oyununa, öğrenmesine ve sosyal katılımına yansır.

Günlük yaşamda dikkat edilebilecek ipuçları

- Yaşına uygun yönergeleri anlamada sık zorlanma
- Yeni sözcükleri öğrenme veya gerektiğinde hatırlamada güçlük
- Cümlelerin kısa, dağınık ya da dil bilgisel olarak eksik kalması
- Bir olayı sırayla anlatma, konu sürdürme veya sıra alma güçlüğü

Değerli Okuyucu

Dilin bileşenleri ve bütüncül destek • 3/3

G D

Dil; biçim, içerik ve kullanımın birlikte çalıştığı dinamik bir bütündür. Aşağıdaki beş bileşen çocuğun hem anlamasını hem de kendini ifade etmesini destekler.

Ses bilgisi - Fonoloji

Sesleri ayırt etme, ses örüntülerini kullanma; uyak, hece ve ses farkındalığı.

Biçim bilgisi - Morfoloji

Sözcük köklerini ve çoğul, zaman, iyelik gibi anlam taşıyan ekleri kullanma.

Söz dizimi - Sentaks

Sözcükleri dilin kurallarına uygun sıraya koyma ve farklı cümle yapıları kurma.

Anlam bilgisi - Semantik

Sözcük dağarcığı, kavramlar, sözcükler arası ilişkiler ve anlamı bağlamdan çıkarma.

Kullanım bilgisi - Pragmatik

Sıra alma, konu sürdürme, dinleyiciye göre anlatımı ayarlama ve dili sosyal bağlamda kullanma.

Evde ve eğitim ortamında destek

- Kısa ve açık modeller sunun; yanıt vermesi için çocuğa zaman tanıyın.
- Çocuğun ifadesini kesmeden doğru biçimi doğal olarak genişletin.
- Ortak kitap okuma, adlandırma, sıra alma ve günlük rutinleri kullanın.
- Çabayı ve iletişim isteğini övün; çalışmayı işlevsel sözcüklere taşıyın.

Bu bölüm genel bilgilendirme amaçlıdır; bireysel değerlendirme ve uzman görüşünün yerine geçmez.

Saygılarımla,
Hakan Akyol

Nasıl Kullanılır?

G D

Tek sözcükten cümleye ilerle; G ve D seslerini dinle, bul, ayırt et ve söyle.

1

DİNLE

Uygulayıcı sözcüğü veya cümleyi doğal bir hızla söyler. Çocuk önce yalnızca dinler.

2

BUL VE AYIRT ET

Tek sözcük sayfalarında hedef sesin konumunu bulur; karışık sayfalarda G mi, D mi olduğuna karar verir.

3

SÖYLE

Sözcük veya cümle önce modelle birlikte, ardından mümkün olduğunca bağımsız söylenir.

4

İŞARETLE

Cümle sayfalarında her doğru ve anlaşılır denemeden sonra 6 takip kutusundan biri işaretlenir.

Basamaklı ilerleme

- Önce ses konumu, sonra G mi D mi etkinlikleriyle ilerleyin; ardından 2, 3 ve 4 sözcüklü cümlelere geçin.
- Bir oturumda bütün sayfayı bitirmek gerekmez. Çocuğun dikkat süresine göre 5-10 cümle seçilebilir.
- Genelleme için aynı cümleyi farklı hızlarda, farklı duygularla veya kısa bir günlük yaşam oyunu içinde kullanın.

Not: Bu materyal destekleyici çalışma kaynağıdır; değerlendirme, tanı veya bireyselleştirilmiş terapi programının yerine geçmez.

G Sesini Sözcükte Bul

G D

Sözcüğü dinle. G sesi başta mı, ortada mı? Uygun kutuyu işaretle.

Ad Soyad: _____

Tarih: _____

HEDEF SES: G

B = BAŞTA • O = ORTADA

1 Gemi

☐ B ☐ O

2 Bilgi

☐ B ☐ O

3 Gazete

☐ B ☐ O

4 Belge

☐ B ☐ O

5 Güneş

☐ B ☐ O

6 Dergi

☐ B ☐ O

7 Gitar

☐ B ☐ O

8 Sevgi

☐ B ☐ O

9 Gözlük

☐ B ☐ O

10 Silgi

☐ B ☐ O

11 Gölge

☐ B ☐ O

12 Ezgi

☐ B ☐ O

13 Güvercin

☐ B ☐ O

14 Dalga

☐ B ☐ O

15 Geyik

☐ B ☐ O

16 Algi

☐ B ☐ O

17 Gölet

☐ B ☐ O

18 Penguen

☐ B ☐ O

19 Gül

☐ B ☐ O

20 Enginar

☐ B ☐ O

21 Gece

☐ B ☐ O

22 Örgü

☐ B ☐ O

23 Gelincik

☐ B ☐ O

24 Dalgıç

☐ B ☐ O

D Sesini Sözcükte Bul

G D

Sözcüğü dinle. D sesi başta mı, ortada mı? Uygun kutuyu işaretle.

Ad Soyad: _____

Tarih: _____

HEDEF SES: D

B = BAŞTA • O = ORTADA

1 Dede

☐ B ☐ O

2 Kedi

☐ B ☐ O

3 Deniz

☐ B ☐ O

4 Oda

☐ B ☐ O

5 Dolap

☐ B ☐ O

6 Ada

☐ B ☐ O

7 Domates

☐ B ☐ O

8 Sandalye

☐ B ☐ O

9 Düğme

☐ B ☐ O

10 Perde

☐ B ☐ O

11 Defter

☐ B ☐ O

12 Bardak

☐ B ☐ O

13 Dergi

☐ B ☐ O

14 Kadın

☐ B ☐ O

15 Davul

☐ B ☐ O

16 Yıldız

☐ B ☐ O

17 Düdük

☐ B ☐ O

18 Badem

☐ B ☐ O

19 Dondurma

☐ B ☐ O

20 Fidan

☐ B ☐ O

21 Dere

☐ B ☐ O

22 Mandal

☐ B ☐ O

23 Deve

☐ B ☐ O

24 Radyo

☐ B ☐ O